

Saavutettavuus

- [Tiedostojen saavutettavuus](#)
 - [Tiiviit tietopaketit tiedostoista](#)
 - [Määräajan jälkeen julkaistujen tiedostojen haku arkistosta](#)
- [Teema](#)
 - [Värikontrasti](#)
- [Sivun lähdekoodin saavutettavuus](#)
- [Saavutettavuusseloste](#)
- [Linkkejä ja lisätietoa](#)

Julkaisuarkistojärjestelmien käyttöliittymien ja julkaisuarkistoissa julkaistavan aineiston tulee olla EU-direktiivin perusteella saavutettavaa. Saavutettavuusvaatimukset kohdistuvat verkkopalvelun havaittavuuteen, hallittavuuteen, ymmärrettävyyteen ja toimintavarmuuteen/lujatekoisuuteen, ja ne perustuvat [W3C-konsortion laatimiin verkkosisällön saavutettavuusohjeisiin](#). Vaatimukset koskevat sekä verkkosivustoa että sinne ladattua aineistoa, kuten esimerkiksi PDF-tiedostoja. Kaikki 23.9.2018 tai sen jälkeen julkaistut tiedostot pitää tehdä saavutettaviksi viimeistään 23.9.2020.

Julkaisuarkiston käyttöliittymän teknisestä saavutettavuudesta vastaa Kansalliskirjaston Julkaisemisen palvelut. Julkaisuarkistoon talletettavan aineiston saavutettavuus on asiakasorganisaation vastuulla, ja se tulee ottaa huomioon muun muassa dokumenttipohjia laadittaessa ja aineiston tuottajille suunnatussa ohjeistuksessa. Tälle sivulle on kerätty joitakin hyödyllisiä aiheeseen liittyviä linkkejä.

Tiedostojen saavutettavuus

Celia on koonnut saavutettavasti.fi-sivustolleen [kattavan ja selkeän tietopaketin saavutettavuudesta](#) sekä ohjeita sen toteuttamiseksi. Käytännössä tiedostojen saavutettavuus saadaan aikaan käyttämällä Wordissa (tai Libre-/OpenOffice-ohjelmassa) tiedostoa laatiessa tyylejä. Jos näin tehty tiedosto halutaan muokata PDF-muotoon, se tehdään tallentamalla tiedosto PDF-muodossa. [Yksityiskohtaiset Celian laatimat word-ohjeet löytyvät täältä](#), ja niitä kannattaa hyödyntää aineiston saavutettavuusvaatimuksien toteuttamisessa. [Saavutettavien PDF-tiedostojen tekemisestä Acrobat Pro -ohjelmalla on tietoa Adoben sivuilla.](#)

Celian ohjeistuksen mukaan tyylien kuten otsikoiden käyttämisen lisäksi tulee kiinnittää huomiota myös kirjasintyyppin saavutettavuuteen. Kuviin on lisättävä vaihtoehtoinen teksti, linkkitekstit on laadittava selkeästi, ja dokumentin viimeistelyvaiheessa on huolehdittava dokumentin kielen ja tiedoston nimen merkitsemisestä dokumentin ominaisuuksiin. Kaikkeen tähän löytyy ohjeet Celian sivuilta, joilla on [saavutettavuusohjeistus myös Word-dokumenttina](#).

Valmiin Word-tiedoston [saavutettavuuden voi tarkistaa Wordin omalla toiminnallisuudella](#). PDF-tiedoston saavutettavuuden tarkistaminen onnistuu esimerkiksi [PAC-](#) tai [PAVE-](#)ohjelmalla.

Tiiviit tietopaketit tiedostoista

Celian saavutettavuusasiantuntijat Kirsi Yläne ja Miia Kirsi pitivät Kansalliskirjastolla alkuvuodesta 2020 koulutuksen saavutettavista tiedostoista. Heidän luvallaan jaamme alla koulutuksessa käytetyn aineistopakettin.

- [Koulutusdiat](#) sisältävät yleistietoa lain vaatimuksista.
- [Word-harjoitustiedostossa](#) on harjoituksia ja käytännön vinkkejä.
- [Powerpoint-harjoitustiedosto](#) käsittelee saavutettavia esityksiä.

Määräajan jälkeen julkaistujen tiedostojen haku arkistosta

Julkaisuarkistoon ajalla 23.8.2018 - 23.9.2020 julkaistut aineistot saa esiin syöttämällä hakukenttään haun [dc.date.available:\[20180923 TO 20200923\]](#) . Arkistoissa, joissa on useamman organisaation kokoelmia, haku on syytä rajata haluttuun kokoelmaan.

Teema

Värikontrasti

Saavutettavuusvaatimuksissa säädetään tekstin ja taustan välisestä värikontrastista. Normaalikokoisen tekstin kontrastin on oltava 4,5:1 ja suurikokoisen tekstin 3:1. Logoja vaatimukset eivät koske, mutta esimerkiksi kuvan päälle sijoitellun tekstin, sivun leipätekstin ja sen taustan sekä sivulla olevien painikkeiden kohdalla kontrastin on oltava tarpeeksi suuri. [Ohjeet kontrastista on kirjattu esimerkiksi Kehitysvammaliiton Papunetiin](#). Värien kontrastin voi [tarkistaa esimerkiksi tällä työkalulla](#), johon voi syöttää käytettyjen värien RGB-arvot heksadesimaalikoodeina.

Sivun lähdekoodin saavutettavuus

Jos teet julkaisuarkiston Dspace-kokoelmiin tai -yhteisöihin kuvailuja XHTML-kielellä, muista seuraavat asiat:

- Sivulla esiintyvien H-otsikkotasojen on esiinnyttävä numerorajestyksessä, välistä ei saa puuttua tasoa.
- Linkkitekstien on oltava selkeitä, ja varsinaisesta linkkitekstistä on käytävä ilmi, minne linkki vie. Ei riitä, että tekstissä linkin ympärillä kerrotaan olennaista tietoa linkin kohteesta, vaan informaation on oltava linkissä itsessään.
- Kuvissa on oltava alt-attribuutissa annettu vaihtoehtoinen teksti. Kuvituskuvasa attribuutin arvo voi olla tyhjä, mutta attribuutti on oltava koodissa.

Saavutettavuusseloste

Julkaisuarkistosivustolle on lisättävä saavutettavuusseloste, jossa kerrotaan sivuston saavutettavuuden tilanne ja eritellään mahdolliset puutteet saavutettavuudessa. Seloste tehdään yhteistyössä asiakkaan ja Kansalliskirjaston kanssa niin, että asiakas tuottaa julkaisuja koskevan osuuden ja Kansalliskirjasto sivuston teknistä saavutettavuutta koskevan osuuden. Laissa vaaditaan, että verkkosivusto täyttää [WCAG-kriteeristön](#) A- ja AA-tasot. Jos ne eivät täyty, on selosteeseen kirjattava, mitkä kriteerit jäävät saavuttamatta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto AVI on lain saavutettavuusvaatimusten toteutumista valvova viranomainen, joka on tehnyt saavutettavuusselosteen tekemisessä auttavan työkalun. AVIn työkalu sekä saavutettavuusselosteen suomenkielinen malli löytyy täältä <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/saavutettavuusseloste/> ja ruotsiksi täältä <https://www.tillganglighetskrav.fi/tillganglighetsutlatande-2/>.

Jotkin aineistotyypit, mm. kulttuuriperintöaineistojen ilmentymät, joita ei voi muuttaa saavutettaviksi, eivät ole saavutettavuuslain piirissä. [Lain ulkopuolelle jäävät aineistotyypit on lueteltu täällä](#). Nekin on lueteltava saavutettavuusselosteessa.

Linkkejä ja lisätietoa

- [Saavutettavasti.fi](#) - Celian saavutettavuussivut
- [saavutettavuusvaatimukset.fi/](#) - AVIn saavutettavuussivut
- [Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta \(Finlex\)](#)
- [Hallituksen esitys HE 60/2018 vp](#)
- [EU-komission täytäntöönpanomääräys saavutettavuusselosteesta](#)
- [Kehitysvammaliiton Papunet](#)
- [Ruudunlukijoiden käyttöohjeita](#) evaluointia varten (englanniksi)
- [Staatinen koodia analysoiva WAVE-työkalu](#) evaluointiin (englanniksi)
- [Tiivis tietopaketti](#) saavutettavuuslain taustasta ja vaikutuksista (alun perin Kansalliskirjaston henkilökunnalle esitelty)